

BESLUT

Diarienummer
V 2022/1993

2022-12-08

Rektor

Länsstyrelsen Uppsala

Yttrande över Lokal och regional klimatomställning – underlag inför klimatpolitisk handlingsplan 2023

Ert dnr M2022/01830.

Lunds universitet har inbjudits att yttra sig över ovanstående. Lunds universitet vill framföra följande synpunkter. I framtagningen av yttrandet har professor Lena Neij vid Internationella miljöinstitutet deltagit.

Universitetet uppskattar det gedigna arbete som presenteras i rapporten och de förslag som tagits fram. Observationen att kommunerna och regionerna redan idag har stora möjligheter att genomföra klimatåtgärder men att arbetet ofta är fragmenterat och inte strategiskt och systematiskt, är en viktig utgångspunkt för en framtida handlingsplan. Samma observation har gjorts av Lunds universitet då Lunds kommuns klimatpolitiska råd (forskare vid Lunds universitet och Sveriges lantbruksuniversitet Alnarp) granskat Lunds kommuns klimatarbete.

I rapporten lyfts tre huvudkategorier av hinder: 1) Brist på - Vision, riktning, mål och ledarskap, 2) Brist på - Organisatorisk kapacitet och resurser samt 3) Brist på - Ramvillkor och kravnivåer. För att komma till rätta med dessa brister föreslås ett antal paket: Ledarskap i klimatomställning, Myndighetskraft, Kommunalt klimatlyft, Regionalt klimatlyft samt Kompletterande förslag med särskild relevans för lokal och regional nivå. Samtliga dessa är relevanta, men universitetet skulle vilja föreslå att framtida insatser tydligare belyses och diskuteras i termer av kunskapsbaserade, transformativa och samordnade processer för att nå satta klimatmål.

1. Kunskapsbaserad omställning

Universitetet ställer sig positivt till förslaget gällande ett utökat uppdrag till statistikmyndigheter för utveckling av klimatstatistik på lokal och regionalnivå. Behovet är stort och förslaget välkommet.

Universitetet ställer sig positivt till förslaget om insatser för ett kompetenslyft för klimatet med ett tydligt fokus på system och helhetssyn (samordnat av en nationell samordnare med kansli). Universitetet vill här även betona behovet av kunskap kring en transformativ omställning och ett systematiskt klimatarbete etc. Vidare föreslås en kunskapsarena (vidareutveckling av webbplatsen Hållbarstad.se) samt en rådgivningscentral för försöksverksamhet. Det är av stor vikt att insatserna för kompetenslyft och rådgivning samordnas och bygger på det lokala behovet av lärande.

Universitetet ställer sig positivt till förslaget om insatser för förbättrad uppföljning av klimatomställningen (samordnat av en nationell samordnare med kansli) för ett ökat lärande. Universitetet vill här trycka på behovet av kompletterande transformativa utvärderingsinsatser som ger en samlad bild av olika typer av insatser på lokal och nationell nivå.

Universitetet ställer sig positivt till förslaget om standardiserad redovisning för klimatåtgärder (4 MSEK per år under tre år) vilket kan utgöra en bra bas för jämförande analyser av lokala insatser.

I rapporten lyfts några kompetenssatsningar specifikt:

- Kompetenssatsning för ökad kolinlagring (medel till Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna 35 MSEK, 2024-2025).
- Utredning gällande tillstånds- respektive anmälningsplikt vid lokalisering av verksamheter med stora behov av energi och eleffekt.
- Vägledning för utformning av kommuners och regioners upphandlingsriktlinjer (medel till Upphandlingsmyndigheten 15 MSEK, 2024-2026).

Samtliga dessa är centrala för en omställning och det hade varit önskvärt att öppna upp för fler specifika insatsområden såsom cirkulärt byggande, hållbar konsumtion, jordbruksfrågor etc.

I rapporten saknar universitetet kopplingen till akademin - forskning, utbildning och utbildning för livslångt lärande vid landets universitet. Hur kan samverkan med akademin på bästa sätt utformas?

Universitetet saknar även kopplingen till EU och insatser för att ta del av EU:s insatser på området.

2. Transformativ omställning

Insatser för målbilder är centrala för en klimatomställning. Förslaget välkomnas (del av Myndighetslyft 4.2), men målbilderna kommer att behöva vara lokala och beroende av den lokala kontexten.

Genom satsningen Nationell samordningsfunktion (200 MSEK per år) och Myndighetslyft för klimatet (40 MSEK per år) föreslås en förstärkning av det nationella arbetet, ett förslag som är välkommet. Anslagen för en Nationell samordningsfunktion föreslås att användas till en nationell samordnare med ett nationellt kansli, som leder ett arbete kring färdplaner, utvecklar ett kompetenslyft för klimatet, samt insatser för uppföljning och klimatstatistik. Anslagen för ett Myndighetslyft föreslås att användas till myndighetssamverkan, en nationell kunskapsarena, rådgivningscentral och ny klimatstatistik. Insatser på nationell nivå - för lokal omställning - är välkomna och centrala i omställningsarbetet. Med en så omfattande budget är det av stor vikt att arbetet utformas utifrån lokala behov.

Genom satsningen Kommunalt klimatlyft föreslås etableringen av en klimatomställningsfunktion i samtliga kommuner - för helhetsperspektiv, samverkan mellan förvaltningar, samverkan andra aktörer, deltagande i nätverk och projekt, samt erhålla externa medel för genomförande av åtgärder (300 MSEK per år). Satsningen på lokalt klimatarbete är central för att åstadkomma en klimatomställning. Det framgår emellertid att medlen ska sökas varför universitet vill flagga för risken för fortsatt fragmenterade projektrelaterade insatser, snarare än långsiktiga strategiska satsningar på lokal nivå. Ambition och förväntade insatser/rapportering bör tydligt framgå.

Genom satsningen Regionalt klimatlyft föreslås ett förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för stöd av regional samverkan - utveckla nätverk, arbetsgrupper, samarbeten kunskapsspridning, metodutveckling och processtöd (50 MSEK). Det är oklart i vilken utsträckning detta uppdrag skulle kunna läggas på nationell nivå. Det bör tydligt framgå varför arbetet inte kan ha en direkt koppling till nationell samordnare.

Ett utökat regionalt stöd föreslås även för upphandlingssamordning (anslag kan sökas – totalt ca 50 MSEK) samt Regionala mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktioner (anslag kan sökas – totalt ca 80 MSEK). Detta upplägg har ett tydligt regionalt fokus och skulle kunna provas under en begränsad tid för att sedan utvärderas.

Universitetet saknar en tydlig inriktning och text kring (lokal) innovation för en lokal klimatomställning. Vilken roll kan städerna ges att arbeta med innovation – såväl teknisk som social och policy-relaterad?

Universitetet är enigt med författarna till rapporten om att styrmedel (och andra insatser) för lokal och regional omställning kommer att krävas. Universitetet ser emellertid inte att governance-/styrmedelsfrågan och kunskap om nya/alternativa styrmedel beaktas i utredningen i någon större utsträckning. Det är otydligt hur det regulatoriska utrymmet ska beaktas och hanteras i det presenterade förslaget.

I rapporten lyfts flera centrala begrepp gällande governance/styrning. Texten kring rådighet är intressant men det krävs en genomgång av begreppet rådighet i termer av direkt rådighet, indirekt rådighet och rådighet genom samverkan för att kunna gå vidare och diskutera olika behov av insatser inom dessa tre kategorier av rådighet. Rådighet genom samverkan är ett ämne som universitetet gärna hade sett avspeglade sig mer i förslagen.

3. Samordnad omställning

Universitetet ställer sig positivt till förslaget om ledarskap och kraftsamling på såväl nationell som lokal nivå. Universitetet saknar emellertid ett flernivåperspektiv i texten och hur de olika nivåerna är tänkta att kopplas samman. Det gäller såväl kunskapsuppbyggnad som insatser för transformativ omställning. Specifikt saknar universitetet EU-nivån i en sådan modell för flernivåstyrning.

Förslaget är fokuserat på de tre myndighetsnivåerna – nationell, regional och kommunal. Universitetet saknar kopplingen till andra aktörer såsom akademi och näringsliv i det lokala omställningsarbetet.

I rapporten lyfts behovet av att knyta samman och skala upp arbetet inom de två samordningsuppdragen Fossilfritt Sverige och Agenda 2030-samordnaren för att leda det föreslagna arbetet. Universitetet ser båda som viktiga aktörer i det framtida omställningsarbetet, tillsammans med alla andra aktörer som nämns i underlaget. I valet av organisation att leda det presenterade förslaget menar universitetet att det är viktigt att specifikt lyfta klimatfrågan utifrån städernas utmaningar och möjligheter för regional och nationell samverkan.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av miljöchef Claes Nilén, LU Byggnad.

Erik Renström